



Jak wpływasz na otoczenie, działając w sieci?

Informacje o lekcji

Eksperci:	Wojciech Budzisz, Małgorzata Szumańska, Michał „rysiek” Woźniak
Autorka wiedzy w pigułce:	Urszula Dobrzańska
Autorka scenariusza:	Weronika Paszewska
Organizacja publikująca:	Fundacja Panoptykon
Przedmiot:	Wiedza o społeczeństwie, etyka
Sugerowany poziom kształcenia:	Szkoły ponadgimnazjalne
Licencja:	Creative Commons Uznanie autorstwa – Na tych samych warunkach 3.0 Polska

Wiedza w pigułce

Kiedy publikujemy w sieci informacje na swój temat, zwykle udostępniamy też informacje o innych ludziach. Zamieszczanie fotografii i filmów, na których znajdują się nasi znajomi, oznaczanie ich nazwisk w serwisach społecznościowych, zmiana statusu związku czy pisanie o tym, gdzie się znajdujemy i co robiliśmy, to zachowania, które dotyczą nie tylko nas. Wybory, których dokonujemy w tym zakresie, mają wymiar etyczny.

Nowe technologie stwarzają możliwości, których nie było nigdy wcześniej. Łatwo się tym zachłysnąć. W sieci dostępne są strony, na których dorośli publikują fotografie swoich pociech (np. „Reasons my son is crying”), nie zastanawiając się ani nad uczuciami milusińskich, ani nad innymi skutkami swojego działania. Niedługo dzieci będą mogły odnaleźć w Internecie zapis całego swojego życia – w portalach społecznościowych rodzice nie tylko dokumentują pierwsze kroki potomstwa, ale publikują też zdjęcia USG płodu (w 2011 r. Facebook umożliwił nawet zakładanie kont nienarodzonym). A przecież Internet to nie rodzinny album fotograficzny – to raczej rodzaj kartoteki, do której dostęp ma każdy.

Gdy ktoś udostępnia w serwisie społecznościowym zdjęcia z imprezy, zwykle nie zastanawia się nad skutkami tego działania. A konsekwencje mogą być różne, czasami trudne do przewidzenia. Może komuś będzie po prostu przykro (konsekwencje subiektywne), a może zostanie mu obniżona ocena z zachowania (obiektywne). Może będzie miał nieprzyjemności, ponieważ jego bliscy dowiedzą się z Internetu o tym, jak spędza wolny czas (krótkofalowe), a może za jakiś czas nie zdobędzie wymarzonej pracy, gdyż potencjalny pracodawca znajdzie w sieci jego ośmieszające zdjęcie (długofalowe).

Nikt nie chciałby znaleźć w sieci kompromitujących materiałów na swój temat. Zdarza się — jak w przypadku 16-letniej Amandy Todd, która popełniła samobójstwo po tym, gdy zamieszczono w Internecie jej zdjęcie topless – że prowadzi to do tragedii. Takie sytuacje stanowią jednak margines, codzienna [nad]obecność w sieci wielu osobom zupełnie nie przeszkadza. Każdy z nas ponosi jednak odpowiedzialność za to, co publikuje na temat innych.

Z jednej strony mamy prawo do komunikacji, do prezentowania własnych opinii, przedstawiania poglądów; z drugiej – mamy też prawo do określonego traktowania, do autonomii informacyjnej, czyli decydowania o ujawnianiu informacji na swój temat oraz kontrolowania informacji dotyczących własnej osoby, którymi dysponują inni. Autonomia informacyjna zależy od indywidualnych preferencji. Są ludzie, którzy po prostu nie chcą, by ktoś miał wgląd do ich fotografii – pewien mężczyzna wytoczył Nk. pl proces, gdy znalazł w sieci zdjęcie klasowe z lat 70. ze swoim nazwiskiem.

Nie wszyscy mamy tę samą wrażliwość, a materiały raz zamieszczone w sieci nie znikają, nawet jeśli je skasujemy. Za każdym razem należy się zatem zastanowić, czy upublicznienie informacji o kimś (zdjęć, nagrań, statusów) bez jego wyraźnej zgody jest na pewno w porządku. A w razie jakichkolwiek wątpliwości – po prostu o to zapytać.

Pomysł na lekcję

Uczestnicy i uczestniczki poznają pojęcie autonomii informacyjnej. Przeanalizują sytuacje, w których autonomia ta zostaje naruszona. Stworzą również listę działań, o których należy pamiętać, publikując informacje o innych w sieci.

Cele operacyjne

Uczestnicy i uczestniczki:

- rozumieją, jakie konsekwencje dla innych może mieć publikowanie informacji w Internecie;
- rozumieją, że nie wszystkie konsekwencje publikowania treści w sieci da się przewidzieć;
- potrafią wyjaśnić, czym jest autonomia informacyjna jednostki;
- wiedzą, jak należy się zachowywać w sieci, by respektować autonomię informacyjną innych osób;
- rozumieją własną odpowiedzialność za publikowanie informacji o innych.

Przebieg zajęć

Ćwiczenie 1.

Czas: 10 min

Metoda: praca indywidualna, rozmowa

Pomoce: czyste kartki A4, długopisy, materiał pomocniczy dla prowadzących „Autonomia informacyjna”

Rozdaj uczestnikom i uczestniczkom czyste kartki formatu A4. Następnie, korzystając z materiału pomocniczego dla prowadzących, odczytaj kolejne przykłady zachowań. Poproś uczestników i uczestniczki o zapisywanie ich w formie haseł wewnątrz lub na zewnątrz narysowanego na kartce koła, w zależności od tego, czy te zachowania nie przeszkadzają im (wewnątrz), czy też odczuwają je jako naruszające ich prywatność (na zewnątrz).

Później poproś o podanie zarówno przykładów zachowań, które znalazły się w środku koła, jak i tych, które znalazły się na zewnątrz. Podsumowując, zwróć uwagę, że ludzie różnią się między sobą tolerancją na pewne zachowania. Dla każdego granice znajdują się gdzie indziej.

Ćwiczenie 2.

Czas: 10 min

Metoda: *miniwykład osoby prowadzącej, rozmowa*

Pomoce: *Wiedza w pigułce*

Korzystając z Wiedzy w pigułce, opowiedz, w jaki sposób publikujemy treści dotyczące innych osób, na przykład:

- zdjęcia małych dzieci w serwisach społecznościowych;
- zdjęcia kolegów i koleżanek na imprezach;
- wypowiedzi na temat innych osób na forach, blogach, w serwisach społecznościowych.

Zapytaj uczestników, jakie mogą sobie wyobrazić konsekwencje udostępniania tych informacji w sieci.

Podsumuj, mówiąc o krótkofalowych i długofalowych skutkach naszych działań w sieci. Zwróć uwagę na to, że nie da się przewidzieć wszystkich konsekwencji aktywności w Internecie. Raz opublikowane informacje pozostają w nim na zawsze, a nie wiemy, kto w przyszłości się nimi zainteresuje.

Ćwiczenie 3.

Czas: 25 min

Metoda: *praca w grupie, prezentacja*

Pomoce: *mazaki, duże arkusze białego papieru*

Podziel uczestników i uczestniczki na 4-osobowe grupy. Poproś każdą grupę o zastanowienie się nad tym, o czym należy pamiętać, jeśli:

- zależy nam na respektowaniu autonomii informacyjnej innej osoby;
- chcemy zatroszczyć się o naszą autonomię informacyjną;
- zdarzy nam się naruszyć czyjąś autonomię informacyjną.

Poproś grupy o przygotowanie prezentacji w formie znaków nakazujących, zakazujących lub ostrzegawczych. Po 10–15 minutach poproś grupy o prezentację.

Podsumuj, przywołując przykłady zachowań podane przez grupy należące do każdej z trzech sytuacji. Zwróć uwagę na to, że to my ponosimy odpowiedzialność za materiały, które publikujemy w sieci o innych, a także na to, że każdy z nas ma inną wrażliwość – jedna osoba nie ma nic przeciwko zamieszczaniu jej zdjęć na portalu społecznościowym, a druga nie będzie sobie tego życzyć bez zapytania ją o zgodę.

Ewaluacja

Czy uczestnicy i uczestniczki po przeprowadzonych zajęciach:

- rozumieją, jakie konsekwencje dla innych może mieć publikowanie informacji w Internecie?
- rozumieją, że nie wszystkie konsekwencje publikowania treści w sieci da się przewidzieć?

- potrafią wyjaśnić, czym jest autonomia informacyjna jednostki?
- wiedzą, jak należy się zachowywać w sieci, by respektować autonomię informacyjną innych osób?
- rozumieją własną odpowiedzialność za publikowanie informacji o innych?

Opcje dodatkowe

Ćwiczenie 2 możesz rozwinąć. Podziel uczestników i uczestniczki na 4 grupy. Korzystając z listy zachowań z materiału pomocniczego, poproś grupy o wypisanie konsekwencji dla 3 wybranych zachowań w podziale na skutki:

- subiektywne,
- obiektywne,
- krótkoterminowe,
- długoterminowe.

Poproś grupy o prezentację wyników swojej pracy.

Materiały

- Materiał pomocniczy dla prowadzących „Autonomia informacyjna”

Zadania sprawdzające

Zadanie 1

Zdecyduj, które z poniższych zachowań wyrażają poszanowanie dla autonomii informacyjnej innych osób:

- ☐ zapytanie o zgodę przed publikacją zdjęcia innej osoby;
- ☐ publikacja zdjęcia innej osoby i poinformowanie jej o tym;
- ☐ opisanie innej osoby na blogu, z wykorzystaniem jej imienia i nazwiska;
- ☐ opublikowanie w sieci kompromitującego zdjęcia swojego dziecka;
- ☐ opisanie zdarzenia z udziałem innej osoby w taki sposób, by uniemożliwić jej identyfikację (np. pominięcie cech charakterystycznych sytuacji, zmiana niektórych szczegółów).

Słowniczek

Autonomia informacyjna – ważny aspekt prywatności, prawo do samodzielnego decydowania o ujawnianiu informacji na swój temat oraz do kontrolowania informacji dotyczących własnej osoby, którymi dysponują inni.

Etyka – normy postępowania przyjęte w określonym czasie i miejscu, a także – w sensie filozoficznym – nauka o moralności, namysł nad wartościami (m.in. źródłami moralności, jej racjonalnymi podstawami).

Media społecznościowe – różnorodne narzędzia umożliwiające użytkownikom internetu rozbudowaną interakcję. W zależności od charakteru tej interakcji wyróżniamy wśród nich fora, czaty, blogi, portale społecznościowe, społeczności gier sieciowych, serwisy crowdfundingowe i wiele innych.

Prywatność – sfera życia człowieka, w którą nie należy wkraczać bez pozwolenia. Ma ona swój aspekt cielesny, terytorialny, informacyjny i komunikacyjny. Prywatność jest chroniona przez prawo (m.in. przez Konstytucję RP i akty prawa międzynarodowego). Ograniczenie prawa do prywatności możliwe jest tylko w określonych sytuacjach (na przykład ze względu na bezpieczeństwo publiczne czy ochronę zdrowia).

Czytelnia

1. Wojciech Klicki, Katarzyna Szymielewicz, Anna Walkowiak, *Dzielenie się informacjami o innych*, Fundacja Panoptikon [dostęp: 22.12.2014]: <http://cyfrowa-wyprawka.org/teksty/dzielenie-sie-informacjami-o-innych>.
2. Maria Cywińska, *Mamusiu, załóż mi konto na Facebooku!*, Gazeta Wyborcza [dostęp: 23.06.2013]: http://www.wysokieobcasy.pl/wysokie-obcasy/1,114377,10730136,Mamusiu_zaloz_mi_konto_na_Facebooku_.html.
3. Barbara Gubernat, *Całe życie na Facebooku – profile dzieci na portalach społecznościowych*, Fundacja Panoptikon [dostęp: 23.06.2013]: <http://www.panoptikon.org/wiadomosc/cale-zycie-na-facebooku-profile-dzieci-na-portalach-spolecznosciowych>.
4. Krzysztof Majak, *Troll Parenting, czyli rodzice wyśmiewają własne dzieci w internecie*, Na temat [dostęp: 23.06.2013]: <http://natemat.pl/60525,troll-parenting-czyli-rodzice-wysmiewaja-wlasne-dzieci-w-internecie>.
5. Izabela Żbikowska, *Internetowy lincz przez zdjęcie na FB. Opolanki oburzone*, Gazeta.pl [dostęp: 23.06.2013]: http://opole.gazeta.pl/opole/1,35114,12968868,Internetowy_lincz_przez_zdjecie_na_FB_Opolanki_oburzone_.html.

Ten materiał jest częścią projektu „Cyfrowa wyprawka” Fundacji Panoptikon.



Projekt współfinansowany ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**